

EL JOVE KARL MARX

(DER JUNGE KARL MARX)

Proposta didàctica de Ramon Breu

SINOPSI-COMENTARI

El film ens relata els anys d'iniciació a la política i a la filosofia materialista de Karl Marx i Friedrich Engels. Quan encara no tenien trenta anys es van conèixer al París de 1844, arran de la publicació per part d'Engels de l'assaig sobre les condicions de vida de la classe obrera anglesa. Aquesta fou la darrera peça del puzzle de la visió del món del jove Marx. Junts, enmig de censures, persecucions policials i conflictes polítics, lideraren l'albada del moviment obrer cridat a transformar el món. Perquè del que es tractava no era només d'interpretar el món sinó de transformar-lo.

En la cinta brilla l'habilitat del seu director, Raoul Peck, per saber reflectir esplèndidament l'energia del moment vital en què entraren en combustió unes idees capaces de mobilitzar amplis sectors de les classes subalternes.

El jove Karl Marx és una pel·lícula d'idees en moviment, amb combats dialèctics en comptes d'escenes d'acció i amb una especial cura per reivindicar allò que és privat com a zona d'experimentació de noves maneres d'estimar, viure i imaginar futurs col·lectius. No era fàcil sintetitzar i condensar llargs processos ideològics en un treball apreciable per les seves decisions narratives.

El *Like a Rolling Stone* de Bob Dylan acompanya, els títols de crèdit finals de *El jove Karl Marx*, presentats a través d'un muntatge d'imatges que certifica la plena vigència del pensament del filòsof de Trèveris. La lluita de classes era i és una realitat, i les teories marxistes són el més complet conjunt d'eines per analitzar el funcionament de les nostres societats.

FITXA DE LA PEL·LÍCULA

Títol: *Der Junge Karl Marx*

Director: Raoul Peck

Guió: Pascal Bonitzer i Raoul Peck

Fotografia: Kolja Brandt

Producció: Nicolas Blanc

Muntatge: Frédérique Broos

Música: Alexei Aigui

País: Alemanya, Bèlgica, França.

Any: 2017

Durada: 118 minuts

Intèrprets: August Diehl (Karl Marx); Stefan Konarske (Friedrich Engels); Vicky Krieps (Jenny Von Westphalen); Hannah Steele (Mary Burns); Olivier Gourmet (Proudhon); Alexander Scheer (Wilhelm Weitling); Hans-Uwe Bauer (Arnold Ruge); Michael Bradner (Joseph Moll); Ivan Franek (Bakunin); Peter Benedict (Herr Engels); Marie Meinzenbach (Lenchen); Niels-Bruno Schmidt (Karl Grün).

Web: <http://www.der-junge-karl-marx.de/>

PANTALLA D'ACTIVITATS

1. Escriviu la sinopsi de la pel·lícula.
2. Expliqueu l'escena inicial: Què fan les persones que recullen llenya? Per què un home reprèn a un noi que talla una branca? Per què són atacats els que recullen llenya? Qui els ataca? Quan torna a sortir aquesta escena? Com ho interpreteu?
3. En aquests instants inicials del film se'ns diu que segons Montesquieu hi ha dos tipus de corrupció: Quan el poble no observa les lleis i quan les lleis es corrompen. Hi veieu alguna referència a l'actualitat?

4. A la filatura *Ermen & Engels* de Manchester s'ha produït un sabotatge a la maquinària. Aquesta mena d'accions eren habituals en els inicis de la industrialització. Un fenomen que s'ha batejat amb el nom de ludisme. Investigueu com es va concretar a Catalunya.
5. Qui és Mary Burns? Per què la fan fora de la fàbrica?
6. Burns era irlandesa. Quina era la situació d'Irlanda en aquells moments, a mitjans del segle XIX?
7. Al juny de 1844 Karl Marx i Jenny Von Westphalen acudeixen a un míting de Proudhon. Qui fou Proudhon? Què vol dir quan proclama que *la propietat és un robatori*?
8. Qui era Engels? Expliqueu els conflictes amb el seu pare. Un dels seus treballs més impressionants és *La situació de la classe obrera a Anglaterra*. D'on creieu que devia treure la informació?
9. En el minut 38, Marx diu: *Fins ara els filòsofs s'han limitat a interpretar el món, ara del que es tracta és de transformar-lo*. Expliqueu la seva reflexió.
10. En una altra ocasió, en un acte amb treballadors, un d'ells replica a Marx dient que *sempre hi haurà explotats*. El jove filòsof el corregeix i diu que *sempre hi haurà*, és un concepte burgès. Què vol dir?
11. Al 1846, Marx i Engels es discuteixen amb Naylor, un industrial amic d'Engels pare, que fa servir treball infantil a les seves fonderies de Leeds. Naylor es justifica argumentant que si no ho fes així no obtindria beneficis, que el seu negoci no seria competitiu. Hi trobeu algun paral·lelisme amb processos de producció actuals? Esteu d'acord amb Marx quan aquest li etziba: *El que vostè anomena benefici jo li dic explotació*?
12. En el congrés que transforma la *Lliga dels Justos* en la *Lliga dels Comunistes*, Engels ataca durament els qui parlen de bondat, de fraternitat, de la idea de que tots som germans...Recupereu els arguments del jove Engels i debateu si esteu o no d'acord.
13. Què és el *Manifest Comunista*? Quina intenció tenien Marx i Engels quan el van escriure?
14. *El jove Marx* acaba amb un títol de crèdit sorprenent. Veiem imatges d'esdeveniments posteriors a Marx i Engels, mentre sona la cançó de Bob Dylan, *Like a Rolling Stone*. Quin sentit li trobeu a tot plegat?

LLENGUATGE I TÈCNiques AUDIOVISUALS

1. En els primers minuts de *El jove Karl Marx* veiem un pla general d'un carrer de la ciutat alemanya de Colònia, i a continuació un gran pla general de Manchester. Quina diferència hi veieu entre aquests dos plans?
2. Friedrich Engels busca a Mary Burns pels carrers miserables de Manchester. La càmera fa un moviment seguint el jove. De quin moviment es tracta?
3. En el minut 70 Karl i Jenny conversen un cop han acabat de dinar després que Engels els hagi enviat diners. Es produeix el que tècnicament s'anomena pla contra pla. En què consisteix aquest recurs? Què persegueix?
4. La narració de la pel·lícula és lineal amb una petita excepció. Què vol dir que el relat ha estat lineal? Quina és l'excepció? En què hagués consistit un relat en forma de muntatge altern?

Consulteu aquest blog si teniu algun dubte:

<http://lenguatgecinematografic.wordpress.com/>

TRÀVELING DE LECTURES

EL MANIFEST DEL PARTIT COMUNISTA

Un fantasma ronda per Europa: el fantasma del comunisme. Totes les forces de la vella Europa s'han aliat, el Papa i el Tsar, Metternich i Guizot, els radicals francesos i els policies alemanys, en una sacrosanta aliança contra aquest fantasma.

On és el partit d'oposició que no hagi estat titllat de comunista pels seus enemics que són al poder? On és el partit d'oposició que no hagi tornat amb violència la marca infamant de comunista tant als grups d'oposició més avançats com als seus enemics reaccionaris?

(...) La història de totes les societats que han existit fins avui, és la història de la lluita de classes.

Lliures i esclaus, patricis i plebeus, barons i serfs de la gleba, mestres, artesans, agremiats i fadrins, en un mot opressors i oprimits s'han trobat sempre en oposició entre ells, i han sostingut una lluita ininterrompuda, adés amagada, adés oberta, una lluita que acaba sempre amb una transformació revolucionària de tota la societat, o bé amb la destrucció comuna de les classes combatents.

Als primers temps de la història trobem quasi pertot arreu una estructuració completa de la societat en estaments diferents, una múltiple gradació de les posicions socials. A l'antiga Roma hi tenim patricis, cavallers, plebeus, esclaus; a l'edat mitjana, senyors feudals, vassalls, mestres artesans agremiats, fadrins,

serfs de la gleba i, a més, en quasi totes aquestes classes, altre cop gradacions especials.

La societat burgesa moderna, sorgida de l'ensulsiada de la societat feudal, no ha eliminat els contrastos entre les classes. Només ha creat noves classes socials, noves condicions d'opressió, noves formes de lluita al lloc de les velles

Marx, K.; Engels, F. Traducció de Jordi Moners i Sinyol. (2015) *El Manifest Comunista*. Tigre de Paper. Pàgs. 45 i 47.

Activitats

1. D'acord amb els primers paràgrafs del Manifest, què devia suposar l'aparició de les idees comunistes a mitjans del segle XIX?
2. Què significa que *la història de totes les societats que han existit fins avui, és la història de la lluita de classes*.
3. Quines noves classes va crear la societat burgesa?
4. Investigueu: Segons Marx, a on conduirà el món l'enfrontament entre burgesos i proletaris?

LA IDEA DEL COMUNISMO

La luz es tenue, pero las tormentas de las últimas décadas no la han apagado completamente. Podría volver a brillar antes de lo que imaginamos. Porque, mientras siga existiendo el capitalismo contemporáneo, un sistema basado en la explotación y la desigualdad y en crisis recurrentes, por no hablar de su impacto en la frágil ecología del planeta, no puede descartarse la posibilidad de que los movimientos anticapitalistas se hagan con el poder. Visto desde esta perspectiva, sigo siendo un socialista intransigente y mis ideas deben mucho a los fundadores de los movimientos socialista y comunista. El pensamiento de Marx no era un espíritu del mal que creó un infierno materialista y pereció: es una filosofía que intenta explicar las contradicciones de nuestro mundo, algo que las religiones no pueden hacer. Por eso no puede sepultarse en el olvido. La gran tarea sigue pendiente. La aristocracia adinerada gobierna una gran parte del mundo mediante políticos dóciles de todos los colores. Los duelos entre poseedores y desposeídos continúan, adoptando nuevas formas. Hay que aprender de los errores del siglo XX y superarlos. El capitalismo no lo ha hecho. Los socialistas deben hacerlo.

Ali, T. (2009) *La idea del comunismo*. Madrid, Alianza Editorial. Pàgs. 115-116.

Activitats

1. A què es refereix l'autor amb las *tempestes de les últimes dècades* i que *cal aprendre dels errors del passat*?
2. Quines situacions fan imprescindible una superació del capitalisme?

COM PENSARIA AVUI MARX

L'historiador Josep Fontana està convençut que avui, Marx, com tota la seva vida, faria una anàlisi crítica del món en què vivim per contribuir a transformar-lo. "Els seus hereus –diu Fontana– són tots aquells que denuncien els abusos socials i proposen camins per trobar-los remei". ¿De quins abusos parlem? Gonzalo Pontón els desgrana: abans d'iniciar-se la Gran Recessió hi havia al món 500 famílies que tenien tant poder econòmic com la meitat de la població mundial (3.500 milions de persones), el 2015 només eren 65 i Oxfam calcula que a finals d'aquest any seran 8; més de 1.000 milions de persones es moren de gana; prop de 1.000 milions més viuen amb un ingrés de 40 euros mensuals; cada any moren 6 milions de nens per fam i malalties; hi ha 125 milions de nens més sense escolaritzar...

Segons Marina Garcés, Marx es dedicaria avui a "demostrar que el capitalisme global no és una llei natural, sinó que és conseqüència d'una relació de forces" que podem transformar. En la mateixa línia, Sonia Arribas s'imagina un Marx que avui investigaria les grans esquerdes del capitalisme, inclosa la crisi habitacional que pren cos en ciutats com Barcelona, però també altres fractures aparentment més petites, com el rebuig de la competitivitat, l'emergència de relacions socials no mercantilitzades o les iniciatives per la desacceleració del temps.

Avui les resistències a comportar-se com el sistema espera de nosaltres es troben també en els gestos i les actituds quotidians. I és que, com assenyala Susana Arias, els epígons del pensament marxista han eixamplat la descripció del sistema capitalista fins a pintar el quadre no només d'un sistema econòmic, sinó de tot un model de societat que travessa totes les esferes de la nostra vida. "El pensament feminista i ecologista –diu Arias– ha contribuït radicalment a explicar que les lluites contra la dominació de gènere, l'explotació arrogant i egoista de la natura i la transformació de la democràcia són també lluites anticapitalistes". "La sobirania energètica, la política educativa, la comunicació, l'autogestió de la vida reproductiva... Tots aquests serien debats en els quals entraria Marx", afegeix el professor de la UPF David Casassas. "Hem tendit a veure Marx molt lligat al treball; però el que ens explica és la gran expropiació de mitjans, també dels simbòlics. Avui segueix havent-hi expropiadors i expropiats, però hi ha noves esferes d'expropiació; per exemple amb el feminisme, les cultures minoritàries o les sexualitats no normatives", conclou.

T. Güell; Armengou, P.J. "Com pensaria avui Marx" Diari Ara. 1-5-2018.

Activitats

1. Què vol dir que el capitalisme no és una llei global?
2. Quines són les actuals esquerdes del capitalisme?
3. És incompatible la protecció del medi ambient amb el sistema capitalista?

CONTRACAMP: ASPECTES DIDÀCTICS PER AL PROFESSORAT

Elements de debat i relacions que es poden establir:

1. El pensament marxista.
2. Les figures de Marx i Engels.
3. La Revolució Industrial i les condicions de vida del proletariat en el segle XIX.
4. L'aparició del moviment obrer.
5. Teories del moviment revolucionari: Anarquisme i socialisme.
6. La importància del *Manifest Comunista*.
7. La vigència del marxisme avui.
8. La contribució del cinema en el coneixement del pensament polític.

Objectius formatius

1. Conèixer els elements bàsics del marxisme.
2. Aproximar-nos a les personalitats de Karl Marx i Friedrich Engels.
3. Reflexionar sobre l'origen i les conseqüències del sistema capitalista.
4. Comprendre els efectes de la Revolució Industrial.
5. Conèixer la situació del proletariat en el segle XIX.
6. Aproximar-nos al coneixement de la gènesi del marxisme i del Manifest Comunista.
7. Analitzar la vigència del marxisme en el segle XXI.
8. Aproximar-nos a l'estudi, a la crítica i l'anàlisi d'obres cinematogràfiques.

Criteris d'avaluació

1. Visionat atent, correcte i respectuós del film.
2. Respondre adequadament a les qüestions de comprensió i de llenguatge i tècniques audiovisuals de forma reflexiva i interessada.
3. Capacitat per relacionar i entendre les diferents temàtiques plantejades en el film.
4. Identificar els temes i subtemes del film.
5. Lectura dels textos de la proposta didàctica i realització adequada de les activitats.
6. Participació activa en els debats que es puguin suscitar.
7. Expressió escrita i oral correcta de les activitats proposades.